

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СЛУХУ — ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО ВИКОНАВСТВА НА ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТАХ

Музичний слух — явище складне, яке вбирає в себе декілька взаємозалежних компонентів. Основними з них є звуковисотний слух, відчуття ладу і метроритму, що утворюють мелодичний (інтонаційний) слух; відчуття фонічного забарвлення акордів, строю, ансамблю і функціональних зв'язків, що утворюють гармонійний слух, сприйняття багатьох звуків як єдиного цілого.

Є й інші компоненти слуху, але вони не визначальні.

За характером сприйняття висоти звуків музичний слух поділяється на відносний і абсолютний.

Відносний (або інтервальний) слух — це здатність сприймати звуки, інтервали і їх ладові взаємовідносини тільки порівняно з певним звуком або ж тональністю.

Абсолютний слух — це здатність пізнавати, визначати (за допомогою назви нот) і відтворювати висоту звуків, акордів і навіть немuzичних звуків без порівняння з вихідним звуком.

Основою музичного слуху є рефлекторна діяльність мозку, а також музичні навички. Музичний слух розвивається в результаті музичної діяльності і завдяки спеціальним вправам.

Педагог, який навчає музикантів гри на духових інструментах, має знати сучасну методику розвитку музичного слуху музиканта-духовика.

На різних етапах навчання гри і виконавства на духових інструментах вирішуватимуть різні за ступенем складності завдання з виховання музичного слуху, але на всіх етапах вони мають вирішуватися комплексно: музично-теоретична підготовка — практичне виконавство й навпаки, тобто від теорії до практики і від практики до теорії.

Відомо, що музика давніх композиторів, класиків, романтиків та й більшості сучасних авторів побудована на основі ладу. Саме тому основним завданням виховання музичного слуху на початковому етапі навчання і на перших курсах музичних закладів є: виховання відчуття ладу; прищеплювання навичок інтонування інтервалів як ступенів ладу; вироблення вмінь інтонування інтервалів без опори на ступені ладу.

Методичною основою виховання інтонаційного слуху є такі: виховання відчуття ладу і ладових зв'язків звуків; вивчення і закріплення слухових уявлень елементами музичної мови; вироблення правильних виконавських навичок; уміння оперувати слуховими образами і знаннями для втілення їх під час виконання; уміння слухати й оцінювати якість виконання.

При розвитку виконавського слуху особливу увагу необхідно звернути на виховання слухових образів, що є основою будь-якого інтонування, на вироблення у виконавців на духових інструментах рухових відчуттів і навичок, здійснення постійного слухового контролю за якістю інтонування.

Постійна увага і тренування у визначенні висоти музичного звука є корисним заняттям для поліпшення слуху. Тут доречна така послідовність вправ: спочатку виконавець зосереджує увагу на тембрі та характері звуків інструмента, на якому сам грає; наступним ступенем може бути вправа у впізнаванні окремих

звуків свого інструмента, коли грає інший музикант; далі необхідно навчитися уявляти висоту різних звуків з приготованим до гри інструментом в руках, не торкаючись до нього губами; потім уявляють висоту декількох звуків зовсім без інструмента. Коли учень навчиться безпомилково впізнавати всі звуки свого інструмента, необхідно зосереджувати його увагу на визначенні тональності музичного твору, а також на визначенні висоти окремих звуків інших духових інструментів і фортепіано.

У формуванні відносного слуху є надзвичайно важливим і відчуття опори на певний звук. Такою опорою може стати звук, на який духовик настроює свій інструмент. Методом багатократного щоденного добування, сольфеджування і фізичного відчуття цього звука можна досягти його стійкого запам'ятовування і здатності через інтервали і ступені визначати лад. Для виховання виконавського слуху існують різні інтонаційні вправи, що мають поєднуватися з виконанням музичних творів.

Вивчення ладу з опорою на інтервали припускає опору на основні (діатонічні) інтервали при переході від одного ступеня до іншого. Спочатку рекомендується декілька разів виконати на своєму інструменті і запам'ятати окремі секвенції (вони розділені тактовою рисою). Потім їх просольфеджувати (із назвою нот). Якщо є помилка, то знову зіграти на інструменті і відразу просольфеджувати. Досягти того, щоб виконання і сольфеджування були б ідентичними з першого разу на будь-який зі ступенів ладу. Корисні вправи секвенцій на різноманітні інтервали у висхідному і спадному напрямках. Вони прийнятні для виконавців на інструментах сі-бемоль, таких, як кларнет, труба, тенор і баритон. Для інших інструментів цього ж ладу необхідно вправи перенести у відповідну октаву або тисетуру, а для інструментів іншого ладу, їх відповідно перетранспортувати.

Основні об'єктивні чинники, що впливають на інтонування на духових інструментах:

- відхиленням від розрахункових параметрів при розташуванні і свердленні окремих звукових отворів на інструменті в процесі його виробництва;
- неточним регулюванням висоти підйому клапанів і невідповідністю подушечок чашечкам клапанів і гніздам звукових отворів;
- невідповідністю внутрішнього діаметра мундштука або барила діаметру кларнета;
- неправильним положенням рухливої пробки в голівці флейти;
- висуванням барила (у кларнета), голівки (у флейти), тростини (у гобоя, фагота), еса (у фагота), мундштука або підмундштучної трубки (у саксофона) при зміні загального ладу інструмента;
- формою і якістю тростини;
- зміною динаміки при добуванні звука та ін.

Ю. В. Персидський

ВІЙСЬКОВА МУЗИКА В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Військова музика — музика, яка слугує цілям патріотичного виховання та строевого навчання військ. Засобами військової музики у військах здійснюються також функції сигналізації, оповіщення, зв'язку та управління. Виконується